

en die verantwoordelijke positie ernstig studie, bezinning, samenspreking — en veel gebed met en voor elkander.

Gr.

G. MEIMA.

UIT DE BUITENLANDSCHE KERKEN.

De Zondagschool in Amerika.

Volgens de nieuwste statistische opgaven tellen men in de Verenigde Staten van Noord-Amerika 27 miljoen kinderen, die geheel zonder godsdienstig onderricht blijven; 8 miljoen daarvan zijn kinderen onder de 10. In de stad New-York alleen moeten 70.000 schoolplichtige kinderen geenerlei godsdienstig onderwijs ontvangen. Naar bekend is, is het godsdienstig onderricht in Amerika voor 't grootste gedeelte in handen van de „zondagscholen”, welke prestaties echter in den laatsten tijd achteruitgegaan zijn. Zoo gaat steeds meer, zoowel in de nieuwe als in de oude wereld, de snede tusschen christelijke en niet-christelijke wereld dwars door de zgn. „christelijke” volkeren heen.

Zoo lazen wij in hetzelfde blad. Lang was de Zondagschool de roem van de Verenigde Staten. Alle kerkelijke bladen hebben een Zondagschoolrubriek. Het Fundamentalisme bezat daarin een van zijn bolwerken.

Vrouwelijke gevangenispredikant.

De Hamburgsche Synode besloot, aan een theoloog de zielzorg en verkondiging des Woords zonder bediening der sacramenten in de vrouwengevangenis op te dragen: de eerste opdracht in Hamburg van de Landskerk aan een theoloog tot verkondiging des Woords. De kwestie van de bevestiging van een theoloog werd uitgesteld tot de arbeid der vrouwelijke theologen in den kerkdienst officieel geregeld zal zijn.

Wel bediening des Woords, maar geen bediening der Sacramenten! Het doekje der inkonsekventie voor het bloeden der reformatische beginselen! Er ligt hier wel een taak voor de vrouw, maar niet zóó.

„Christ. Welt.”
HEPP.

PERS-SCHOUW.

Christenen „in de verstrooïing”.

In „Op den „Uitkijk” spreekt prof. v. Veldhuizen over den tekst, die onder ons meestal geciteerd wordt in de vertaling: „Onze wandel is in de hemelen” (Filipp. 3:20). De hoogleraar zegt er dit van:

Latere onderzoekingen hebben uitmaakt, dat er in die tekst nog meer heerlijkheid zit, dan men gedacht heeft. Het woord, door „wandel” weergegeven, is het Griekse *politeuma*, wat blijkt te betekenissen de staatsvorm van een kolonie of nederzetting van burgers uit hun vaderland in den vreemde. Die kolonie in het verre land wilde ook daar leven, alsof ze thuis was. Daarom was hun welgeving in den vreemde een getrouwe weergave van die in hun vaderland. Hun recht als burgers, hun heele leven als goddanic, was de kopie van het vaderland. Daar alleen is men thuis. Het vaderland van Paulus en niet van hem alleen, is de hemel, waar de Vader is. En hier op aarde leeft men naar zijn maatstaf.

In zulke opmerkingen blijft de hoogleraar het eens te zijn met prof. Landeboom te Kampen, die reeds voor vele jaren in dezen zin vertaalde.

Ook het volgende vraagt de aandacht:

Merkwaardig is, dat Paulus de een maal zich een geeseling laat welgevallen, een andermaal niet. Wat is de reden van die verschillende handelwijze? Het is geen willekeur, doch heilig beginsel. Als de Joodsche overheid hem wil geeselen, 39 slagen, dan aanvaardt hij dit als Joodsch burger, 2 Kor. 11:24.

Maar indien een Romeinsch magistraat het wil doen, dan moet hij daartegen zich verzetten als Romeinsch burger, want de Romeinsche wet bedreigt zulk een handelwijze met de zwaarste straffen.

Om te onthouden. Sommigen zeggen, dat een geeselaar, als hij maar met behoud van christelijke terminologie geeselt, toch den broederlijken zin bewaart; doch dat de man, die met sterk gebaar de geeseling afwijst en op zijn stuk staat, wat betreft den wil tot geestelijke heilzaamheid b.v., den gemeenschapszin verloochent. Maar Paulus liet zich ook niet altijd geeselen. Het was de vraag voor hem, of wie geeselde autoriteit had, en of er tenminste zoo iets als stijl in zat. Me dunkt, dat hier voor de polemiek nog wel een beetje te leeren valt. En als het niet om eigen persoon, doch om de gemeenschap gaat, staat de zaak nog weer anders.

Friedrich Nietzsche en het bewaren der zwakken (het medelijden).

Dr. A. G. Wolf schrijft in „Op den Uitkijk” over Nietzsche en het Christendom. Ook over Nietzsche's theorie van het „medelijden” handelt de schrijver:

Als Nietzsche zegt, dat men het medelijden moet afschaffen of hever, dat men het bewijzen moet in den vorm van een te gronde laten gaan van de zwakken — dan dringt de vraag zich op: hoe stelt Nietzsche dit te gronde laten gaan van de zwakken zich voor?

Zal men ziekelijke menschen aan de hulp van een medicus onttrekken? Zal men ze voedsel onthouden?

Maar — zoo merkt Dr. Rittermeyer terecht op — dan had men misschien juist eenige van die zelfzame exemplaren, waarop Nietzsche prijs stelde, op deze wijze moeten vernietigen. Dan had men den grooten wijsgeer Kant, die in zijn jeugd een door en door ziekelijk jongetje was, op deze manier moeten ombrengen. Dan had men waarschijnlijk den door Nietzsche geachten Goethe moeten ombrengen, omdat hij in zijn jonge jaren zware crises van zijn

gezondheid heeft doorgemaakt. Maar in ieder geval had men dan Nietzsche zelf moeten ombrengen, die voor zijn 30ste jaar onmiskenbaar de trekken van een kranken geest vertoonde.

Even later zegt de Wolf:

En hoe staat het met die andere gedachte, dat medelijde de groote multiplicator, de vermenigvuldiger van het lijden is? Lijden — medelijde — tweemaal lijden?

Hierop antwoordt hij o.m.:

Denk eens een oogenblik uit de wereld weg dat medelijde, dat door christelijke geesten aan den dag werd gelegd, William Booth, Mathilde Wrede, Elizabeth Freytag, en de aarde zou veranderen in een lazaret waaruit de kreten van wanhoop en vertwijfeling opstegen.

Met veel meer recht dan Nietzsche het medelijde de groote multiplicator van het lijden noemt, zou ik hem kunnen noemen de groote decimator, de verkleiner van het lijden. Het echte medelijde verkort de straallengte van het lijden en maakt, dat men zijn kruis dragen kan.

Tenslotte nog een opmerking over de waardschatting van het leven:

Maar uit deze critiek, die Nietzsche oefent op het christelijk medelijde, staat eindelijk nog de grootste aanklacht op dien hij tegen het christendom richt, n.l. deze, dat het de vrije, krachtige ontplooiing van het leven in den weg staat. Dat is de diepste grond van zijn hart: het christendom is levensknottend, levensverzwakkend, levensvernederend.

Hierop antwoordt de Wolf, dat men het christendom niet moet afmeten naar de manier, waarop het door de menschen toegepast wordt, maar naar zijn eigen bedoeling. „Niet het leven, maar de leer beslissend”, zegt de Wolf. En:

Had Nietzsche zich door den Bijbel laten voorlichten en dien ernstig ingedacht, dan zou hij tot een heel ander inzicht zijn gekomen. Want dan zou hij onmiddellijk bemerkt hebben, dat het begrip „het leven”, nog veel meer dan in zijn eigen leer, de doorlopende inslag van den Bijbel is. Er is geen boek, dat zoo van het leven zingt als juist de Heilige Schrift. „Ik ben gekomen, opdat zij het leven hebben”, „Ik leef en gij zult leven”. En dit leven wordt geteekend in woorden en beelden, die Nietzsches hart eigenlijk moesten stelen: „wassen, toenemen, kracht betoonen. De geweldenaars nemen het Koninkrijk met geweld”.

De oplossing van het vraagstuk is, zegt de Wolf, dat Nietzsche het leven losmaken wil van het gebod, en dat het christendom het leven onderwerpt aan de wet van God. „Daarom staat hier leven tegenover leven”, zoo merkt hij op.

Reorganisatie-gedreun.

Met een bode om een dubbel corrigendum kan men tegenwoordig niet meer volstaan. Het is mogelijk, in dit toch zoo rijk gezegend land publiek zooveel onmogelijke dingen op elkaar te stapelen, dat een poging, om het aantal corrigenda met even zooveel bode om „correctie te verzegelen”, niet anders dan in een weemoedig „achchch” zich oplossen kan. Wat zal men zeggen van het reorganisatie-rumour, dat weer onlangs uit de Herv. kringen doordrong tot onze ooren via de pers?

We knippen uit het verslag van „De Rotterdammer” enkele zinsneden. Dr. Kromsigt beweerde o.m.:

Het woord „Kerk” komt voor als algemeene Kerk of als plaatselijke gemeente in het N. T. De independenten wilden alleen in den laatste zin en maakten zoo de Kerk tot een bloot-menschelijke vereniging in plaats van een instelling Gods, een groote dwaling, deels door de „Geref. Kerken” overgenomen, waardoor alles op losse schroeven wordt gezet en het beginsel der scheuring geïntroduceerd.

Een bloot menschelijke vereniging.

Maar er is nog meer. Ook de evolutie moet er bij te pas komen; want dr. Kromsigt gaat verder:

Wie het genadeverbond in ongelooft loslaat, laat de continuïteit der Kerk los, gaat een nieuwe kerk stichten, maakt haar zoo tot een vereniging, d.w.z. een instelling van menschen, die door hun vrijen wil, hun „accordeo” tot stand komt. Maar daarmee is ook de afscheiding als repelerende breuk, d.w.z. de revolutie op kerkelijk gebied in plaats van de reformatie geïntroduceerd.

Dit deden in de 16e eeuw de Wederloopers (die 't verbond loslieten en daarom ook den kinderdoop, prijsgaven, een „Doopsgezinde sociëit”, d.w.z. verooten, stichtten), en in de 17e eeuw de Independenten, die in oppositie tegen de staatskerk hun vrije-kerk-begrip ontwikkelden, dat door Dr. Kuyper van hen is overgenomen.

Hij heeft dit toen verbonden, (als gevolg van zijn verwerping van art. 36) met zijn leer van de „pluriformiteit of veelvormigheid der Kerk”, voortvloeiend uit zijn wijsgeerige, op dit punt evolutionistische beschouwing. Deze door en door onschijnlijke en ongereformeerde leer dient slechts om de scheuring der Kerk goed te praten en een theoretischen grondslag te geven. Zóó wordt de breuk der Kerk niet met verontmoediging beweend, maar hoe langer hoe erger gemaakt.

Wij hebben dus tegenover dezen weg der revolutie van 't Neo- (of eigenl. Pseudo) Calvinisme te stellen den weg der reformatie naar Schrift en Belijdenis, naar de aloude beproefde beginselen der reformatoren.

Een Roomsche redeneert precies zooals hier in de eerste regelen gedaan wordt. En wat die evolutie betreft, en dat genadeverbond, men moest daar maar eens meer over schrijven.

Vervolgens was ds. Dijkstra van Amsterdam zoo goedgunstig, de Geref. kerken bij de secten in te deelen. En:

De beschuldiging van de mannen van '34 en '86

en „andere secten”, dat „wij” maar praten en niets doen, ontkent Spr. ten stelligste. In de Herv. Gemeenten is nog veel tucht. Gode zij dank. Allereerst de tucht van het Woord. Spr. wil met nadruk zeggen, dat hij nog nooit in al den tijd van zijn ambtsbediening is verhinderd geworden om Gereformeerd te zijn en te leven.

Inderdaad, als men het kerkelijk leven uitzondert, maar „gereformeerd leven” kan dat buiten de kerk omgaan?

Ook had spr. nog een vraag:

Hebben de Gereformeerden, die alles vrij knus hebben opgericht, nog wel de schreeuw in de ziel dat het ook bij hen de verwachte zaligheid nog niet is en voelen zij, dat ook zij wel degelijk belang hebben bij den toestand in de oude Kerk?

Vrij knus. Inderdaad. Schorsing, gevangenis, dragonnades, boete, afzetting. Vrij knus.

Nadat voorts nog de Chr. pers was genoemd een middel tot vergiftiging van ons volk, en dr. Kuyper genoemd was de grootste volksverleider die er ooit geweest was, is, na eenige discussie, de vergadering met dankzegging gesloten.

En tevoren had een inleider kans gezien, uit het zeer actieve verhaal van Christus' d a d e l i j k e gehoorzaamheid, betoond in de tempelreiniging, een quietistische toepassing te halen.

Bismarck vond: Holland anektiert sich selbst.

En vele reorganiseerende redenaars geven de apologie van de Gereformeerde Kerken.

K. S.

BOEKBESPREKING.

„Van 't Heeren Ordinantien”, door Dr. W. Geesink. Vierde deel. Tweede overvanderde druk.

Kampen — J. H. Kok.

Met dit deel is het vermaarde werk van prof. Geesink compleet.

Een kort woord volsta om op dit schitterend uitgegeven boek nogmaals de aandacht te vestigen.

Dit laatste deel bevat de uitlegging van de tweede helft der Tien Geboden.

Ook brengt het als verrassing — want in den eersten druk kwamen ze niet voor — nauwkeurig bewerkte registers, waardoor het naslaan ongemeen vergemakkelijkt wordt.

Niet hoog genoeg kan dit werk van den geleerden en levensfiguurigen auteur geprezen.

En daarom: niet druk genoeg kan het gekocht.

Ieder, die bewijst Calvinist wenscht te zijn, moet het een eere achten het te bezitten.

Het zal naast de beste werken van Kuyper na eenigen tijd worden geraadpleegd.

Het stemt ons tot blijdschap, dat de schrijver deze tweede uitgave nog heeft mogen beleven.

„De Voorzienigheid Gods”, door Dr. K. Dijk. Amsterdam — N.V. De Standaard.

Dit werk heeft veel met dat van prof. Geesink gemeen.

Beide zijn uit Heraut-artikelen ontstaan.

Beide zijn populair wetenschappelijk.

Maar hier openbaart zich tevens eenig verschil.

Als het op den populairen schrijfschrift aankomt, wint Dr. Dijk het nog.

Maar uit wetenschappelijk oogpunt staat het meesterwerk van prof. Geesink veel hooger.

Niet gaarne zouden wij hiervan noch den een noch den ander een verwijt maken.

Trouwens, prof. Geesink schrijft zóó, dat de eenvoudige hem begrijpen kan. Alleen zal deze wat langzamer moeten lezen.

En Dr. Dijk heeft ongetwijfeld studie van zijn onderwerp gemaakt. Daarom bevelen wij zijn boek harte-lijk aan.

Men moet het in Dr. Dijk bewonderen, dat hij bij zijn drukken gemeentelijken arbeid, bij het bestag, dat allerlei organisaties op zijn tijd leggen, nog gelegenheid kan vinden om een onderwerp als dit te bewerken.

Bovendien heeft hij in „Om 't eeuwige Welbehagen” zelf bekend, dat hij niet bepaald nieuws gaf.

Deswege zou alle aanmerking misplaatst zijn.

Dit neemt niet weg, dat wij het op zichzelf jammer vinden, dat hij niet meer eigen werk leverde.

In dit opzicht staat zijn laatste boek bij het vorige nog ten achter.

Voor het thetisch gedeelte doet hij hoofdzakelijk grepen uit Kuyper, Bavinck, Geesink en vormt daaruit zoo goed en kwaad als dit gaat, één geheel.

Ook het historisch gedeelte (is volgens een eenvoudig recept klaargemaakt en hij staat vaak kritiekloos tegenover de niet altijd betrouwbare bronnen, waaruit hij put.

Zoo draagt zijn werk het karakter van compilatie. Anderzijds valt het zeer te waardeeren, dat de gedachten van onze groote theologen door hem onder het volk worden gebracht.

Slechts leide dit ons volk er niet toe te meenen, dat de denkbeelden van Kuyper, Bavinck e.a. hier volledig zijn weergegeven, zoodat men nu hun werken zelf wel kan missen.

Dat bedoelt ook Dr. Dijk niet.

Mits men hem in deze goed verstaat, zal ook dit zijn boek een bouwend effect hebben.

Naar zulke lektuur worde veel gegrepen.

„Jozua”, door Dr. C. J. Goslinga.

Kampen — J. H. Kok.

Alweer een deel uit de bekende serie „Korte Verklaring der Heilige Schrift”.

Het doet ons genoegen, dat thans weer een historisch boek uit het Oude Testament vertaald en verklaard werd.

Daarvan schonk de „Korte Verklaring” ons tot heden nog weinig.

Dr. Goslinga beschaamt hier de verwachting, welke zijn proefschrift opwekte niet.